

JUHLAJULKAISU

SIMO ZITTING

1915 · 14/2 · 1985

SUOMALAINEN LAKIMIESYHDISTYS

Vammala 1985. Vammalan Kirjapaino Oy.

ISSN 0356-7222

ISBN 951-855-076-X

ISBN 978-951-855-870-8 (PDF)

Omistajanvaihdon merkitys oikeusturvavakuutuksessa

Omistajanvaihdon vaikutus vakuutukseen

Suomen oikeusjärjestyksen säännöt omistajanvaihdon vaikutuksesta vakuutussopimukseen ja vakuutuksen voimassaoloon ovat niukat. Keskeisin asiaa koskeva säännös on vakuutussopimuslain (VSL) 54 §:n 2 mom:ssa.

»Milloin vakuutus on sopimuksen mukaan lakkaava omaisuuden siirtyessä toiselle, olkoon uudella omistajalla, jos vakuutustapahtuma sattuu 14 päivän kuluessa sen jälkeen, kuitenkin oikeus korvaukseen kärsimästään vahingosta, mikäli hänellä ei ole sellaista oikeutta itse ottamansa vakuutuksen nojalla. Mitä näin on säädetty, älköön kuitenkaan sovellettako aluksen merivakuutukseen eikä eläinvakuutukseen.»

Selostetusta säännöksestä käy epäsuorasti ilmi, että pääsääntöisesti 'vakuutus seuraa esinettä'. Tämä periaate ei ole kuitenkaan pakottava. Lainkohdan mukaan voidaan sopia, että vakuutus lakkaa omaisuuden siirtyessä toiselle. Sopimusvapautta on kuitenkin siten rajoitettu, että tällaisesta sopimusehdosta huolimatta uudella omistajalla on 14 päivän ajan omistajanvaihdoksesta lukien oikeus korvaukseen edellisen omistajan vakuutuksen perusteella, mikäli uudella omistajalla ei ole sellaista oikeutta itse ottamansa vakuutuksen nojalla.

Ryhdyttäessä edellä esitetyn nojalla tarkastelemaan ensi sijassa koti- ja huvilavakuutukseen, kiinteistövakuutukseen sekä autovakuutukseen liittyvän oikeusturvavakuutuksen asemaa omistajanvaihdostilanteita silmällä pitäen, jätetään aluksi vakuutusehtoihin sisältyvät omistajanvaihdosta koskevat ehdot tarkastelun ulkopuolelle ja tutkitaan, mikä on mainittuihin vakuutuksiin liittyvän oikeusturvavakuutuksen asema omistajanvaihdoksessa vakuutussopimuslain ja erityisesti lain 54 §:n 2 mom:n säännöksen perusteella. Vakuutussopimuslain omistajanvaihdossäännöksen tarkastelun jälkeen selvitetään, onko laissa omaksuttua ratkaisua vakuutusehdoilla ehkä muutettu.

VSL 54 §:n 2 momentin tulkintaa

VSL 54 §:n 2 mom:n mukaan *omaisuuden* uudella omistajalla on edellisen omistajan vakuutuksen perusteella oikeus korvaukseen lainkohdassa lähemmin mainituin ehdoin. Lainkohdassa sen enempää kuin muuallakaan vakuutus sopimuslaissa ei ole kuitenkaan lähemmin selvitetty, mitä viitatussa lainkohdassa tarkoitetaan omaisuudella. Ongelmaan on kuitenkin saatavissa valaistusta lain ruotsinkielisestä tekstistä. VSL 54 §:n 2 mom:n ruotsinkielinen sanamuoto kuuluu lainkohdan alkuosalta: »Är förbehåll träffat, enligt vilket försäkringen skall upphöra i händelse äganderätten till godset övergår å annan, vare ny ägare dock . . .» Lainkohdan ruotsinkielisessä tekstissä omaisuudesta on käytetty sanontaa »gods», mikä termi on omaisuuden ohessa käännettävissä suomeksi myös sanoilla »esine» tai »tavara». Kaksi viimeksi mainittua käsitettä viittaavat »omaisuus» käsitettä selkeämmin esineisiin eivätkä – niin kuin termi omaisuus – henkilön varallisuuteen. (Ks. omaisuuskäsitteestä lähemmin esim. *Kivimäki–Ylöstalo*, Suomen siviilioikeuden oppikirja, Yleinen osa, 4 p. (1981) s. 211).

Lainkohdan suomen- ja ruotsinkielinen sanamuoto eivät edellä esitetyn mukaan anna lainkohdan sisällöstä täysin yhdenmukaista kuvaa. Harkittaessa eri kieliasujen merkitystä on muistettava, että vakuutus sopimuslaki on aikanaan valmisteltu yhteispohjoismaisissa puitteissa. Tällöin on pohjana ollut skandinaavinen ja ruotsinkielinen teksti, joka on sittemmin käännetty suomeksi. Suomen vakuutus sopimuslain 54 §:n 2 mom:n ruotsinkielinen sanamuoto on esimerkiksi identtinen Ruotsin vakuutus sopimuslain vastaavan lainkohdan kanssa. Myös Norjan vastaavan lainkohdan sanamuoto viittaa omaisuuden sijasta esineeseen, sillä Norjan lain 54 §:n 2 mom:ssa säädetään tältä osin: »... om tingen skifter eier . . .» Tämän vuoksi on perusteltua ottaa lainkohdan sisältöä täsmennettäessä pohjaksi lainkohdan ruotsinkielisen sanamuoto. Kysymyksessä näyttää olevan tilanne, jossa ruotsinkielellä valmisteltu lakiteksti on epätarkasti käännetty suomeksi.

Lainkohdan suomenkielisen asun epätarkkuus käy ilmi muistakin lainkohdan sanoista. Lainkohdan mukaan siinä mainittu oikeus seuraamus syntyy, »milloin vakuutus on sopimuksen mukaan lakkaava *omaisuuden siirtyessä toiselle*». Lainkohdan perusteella ei ole suoraanaisesti pääteltävissä, tarkoitetaanko siinä omaisuuden siirtymisellä omistusoikeuden siirtymistä vai ehkä hallintaoikeuden siirtymistä tai jotain muuta. Lainkohdan ruotsinkielisestä sanamuodosta käy sitä vastoin riidattomasti ilmi, että kysymyksessä on omistajan-

vaihdokseen liittyvä kysymys, kun ruotsinkielisessä tekstissä todetaan »i händelse äganderätten till godset övergår å annan».

VSL 54 §:n 2 mom:n mukaan uudella omistajalla on siinä mainituin edellytyksin oikeus saada aikaisemman omistajan vakuutuksesta korvaus omaisuuden – s.o. tavaran tai esineen – omistusoikeuden siirtyessä henkilöltä toiselle. Vaikka omaisuuden käsite on voitu näin täsmentää, ei lainkohdan nojalla ole kuitenkaan pääteltävissä, minkälaisen vakuutuksen perusteella uusi omistaja voi vaatia omistajanvaihdon jälkeen korvausta. Lainkohdan tarkoittamien vakuutusten käsite on kuitenkin täsmennettävissä, kun tarkastelu ulotetaan koko VSL 54 §:ään. Tällöinkin on kuitenkin otettava lainkohdan ensimmäisen momentin osalta jälleen pohjaksi lainkohdan ruotsinkielinen teksti.

VSL 54 §:n 1 mom:n mukaan »Har försäkring tagits å gods . . .», on seurauksena mainitussa ensimmäisessä momentissa lähemmin osoitetut oikeusseuraamukset. Oikeusseuraamukset syntyvät, jos kysymyksessä on siis vakuutus »å gods». Tällä sanonnalla on vakuutusoikeudessa kuvattu niitä vakuutuksia, jotka mainitaan VSL 36 §:ssä eli esinevakuutuksia, joissa korvaus määräytyy esineen arvon perusteella.

Ks. *Hellner*, Försäkringsrätt, 2 uppl. (1965) s. 307 s. »Uttrycks-sättet i 54 § är emellertid mycket likt det i 36 §, som talar om att försäkring tagits å gods utan angivande av det intresse, som är föremål för försäkringen». Detta tyder på att samma försäkring åsyftas i båda stadgandena, nämligen försäkringar som avser värdet av försäkrad egendom, och slutsatsen styrkes av att båda stadgandena även nämner intresset av godsets »värde icke minskas eller går förlorat».

Ks. myös *Selmer*, Laerobok i försäkringsrätt, Bind I s. 102 s ja *Lyngsø*, Försäkringsaftaleloven (1973) s. 239. – Vrt. myös Ehdotus vakuutus sopimuslaiksi ym., Komiteanmietintö 15/1925 s. 108 s.

Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että »försäkring tagits å gods» saattaa käsittää myös sellaisen vakuutuksen, jossa esineen arvon lisäksi on vakuutettu esineen perusteella saatu voitto, mutta sellaisten vakuutusmuotojen kuin keskeytysvakuutus, vastuuvakuutus, takuuvakuutus ja luottovakuutus on katsottu jäävän tämän käsitteen ulkopuolelle (ks. *Hellner*, mt. s. 309).

VSL 54 §:ssä on edellä esitetyn mukaan omaisuutta koskevalla vakuutuksella eli »försäkring tagits å gods» vakuutuksella katsottava tarkoitettuna vakuutuksia, joiden sisältö määräytyy esineen arvon perusteella eli nk. esinevakuutuksia. Jos esine, johon tällainen vakuutus kohdistuu, vaihtaa omistajaa, uudella omistajalla on oikeus korvauk-

seen aikaisemman omistajan vakuutuksen perusteella edellä VSL 54 §:n 2 mom:n pohjalta osoitettujen periaatteiden mukaisesti.

Periaate, jonka mukaan esineeseen kohdistuva vakuutus seuraa omistajanvaihdoksessa esinettä, on myös vakuutusteoreettisesti perusteltu. VSL 54 §:n 1 mom:n mukaan vakuutus on — ellei laissa ole toisin säädetty tai muuta käy asianhaaroista ilmi — voimassa mm. esineen tai tavaran omistajan hyväksi. Kun esine tai tavara vaihtaa omistajaa, omistusoikeuteen perustuva etuus esineeseen on uudella omistajalla ja omistusoikeutensa luovuttaneella ei ole enää omistusoikeuteen perustuvaa etuutta esineeseen. Omistusoikeutensa luovuttaneella ei ole enää omistusoikeuteen perustuvaa sellaista etuutta, joka olisi omistusoikeuden perusteella vakuutettavissa. Etuus lakkaa siis hänen osaltaan ja omistusoikeuteen perustuva etuus on sillä, jolle omistusoikeus on siirtynyt ja vakuutus on näin ollen voimassa hänen hyväkseen.

Ks. *Lyngsø*, Dansk forsikringsret (1971) s. 129 alav. 18 »Ved ejerskifte bortfalder ejerens interesse i tingen, og forsikringen bortfalder derfor over for ham fra dette tidspunkt.»

Oikeusturvavakuutuksen tarkastelua

1. *Koti- ja huvilavakuutukseen liitetyn oikeusturvavakuutuksen tarkastelua.* Oikeusturvavakuutus, joka liittyy nykyisin voimassa olevaan (voimassa 1. 4. 1981 alkaen) koti- ja huvilavakuutukseen, ei ole sidottu millään tavoin omaisuuteen, tavarahan tai esineeseen. Oikeusturvavakuutuksen soveltamisala on yleinen siinä mielessä, että kaikki siviili- ja rikosasiat — koskivatpa ne esim. omistettuja esineitä, velkasuhteita tai syytteitä — kuuluvat, vakuutuksen piiristä erikseen pois suljettuja asioita lukuunottamatta, vakuutuksen piiriin. Oikeusturvavakuutuksella ei ole tällöin vakuutettu mitään omaisuutta, vaan oikeusturvavakuutus antaa turvan sen varalta, että vakuutusehdoissa mainitulle vakuutetulle aiheutuu kustannuksia siviili- tai rikosasiassa taikka ajokortin haltijana. Vakuutus käsittää näin ollen kaikki sellaiset riidat, jotka koskevat hänellä vakuutuksen voimaantullessa ollutta varallisuutta ja myös hänen vakuutuksen voimassaoloaikana hankkimaansa varallisuutta, mutta vakuutus ei ole kuitenkaan kytketty mitenkään esineeseen eikä kysymyksessä ole »försäkring å gods». Esineen poistuessa esimerkiksi vakuutetun varallisuuspiiristä ja aiheuttaessa tämän jälkeen oikeudellisen riidan, jossa myyjänä oleva vakuutettu on asianosaisena, kuuluu riita vakuutetun oikeusturvavakuutuksen piiriin. Vakuutetun varallisuudessa tapahtuvat omistusoikeuden siirrot eivät vaikuta — ellei kysymys ole erityisestä rajoitussäännöksestä niin kuin esim. siirrettyjen

saatavien osalta on asia — oikeusturvavakuutukseen. Oikeusturvavakuutus ei näissä tapauksissa ole kytketty sillä tavoin esineeseen, että esineen omistusoikeuden vaihtuessa esineen aikaisemman omistajan etuus lakkaisi ja vakuutus raukeaisi hänen osaltaan. Vastaavasti uusi omistaja ei voi saada hyväkseen oikeusturvaetua esineen aikaisemmin omistaneen vakuutetun oikeusturvavakuutuksen perusteella.

2. *Kiinteistövakuutukseen liittyvä oikeusturvavakuutus.* Kiinteistö- vakuutukseen liitetty oikeusturvavakuutus poikkeaa sikäli koti- ja huvi- lavakuutukseen liittyvästä oikeusturvavakuutuksesta, että kiinteistöva- kuutuksen oikeusturvavakuutus koskee vakuutuskirjassa mainitun kiin- teistön omistukseen, hallintaan, hoitoon tai käyttöön liittyviä asioita. Oikeusturvavakuutus on tällöin sikäli esinekohtainen, että se koskee vain vakuutuskirjassa mainittua kiinteistöä. Siirtyykö tällainen vakuu- tuskirjassa mainittua kiinteistöä koskeva oikeusturvavakuutus kiinteis- tön omistajanvaihdoksessa uuden omistajan hyväksi?

Kysymystä VSL 54 §:n nojalla ratkaistaessa on pohjaksi otettava mainitun 54 §:n 1 mom:n tahdonvaltaisuus. Vakuutus on lainkohdan mukaan voimassa mm. sen hyväksi, joka omistaa omaisuuden, jos omaisuutta vakuutettaessa ei ole ilmoitettu, mitä etuutta vakuutus tarkoittaa eikä tämä käy myöskään ilmi asianhaaroista. Jos vakuutusta otettaessa on sitä vastoin sovittu, mitä etuutta vakuutus koskee, 54 §:n 1 mom:n säännös syrjäytyy.

Kiinteistövakuutukseen liitetystä oikeusturvavakuutuksessa on ni- menomaisesti määrätty, ketkä ovat vakuutettuja eli mitä etuutta vakuu- tus koskee. Tällaisia henkilöitä ovat vakuutuksenottaja itse, vakuutuk- senottajan palveluksessa oleva kiinteistön hoitohenkilökunta ja sellai- set palkattomat tai satunnaiset työnsuorittajat, joiden tuottamista va- hingoista vakuutuksenottaja voimassa olevan oikeuden mukaan on korvausvastuussa. Näiden henkilöiden ja vain näiden henkilöiden etuus on vakuutettu. Kiinteistövakuutukseen liittyvässä oikeusturvavakuutuk- sessa ei siis ole jäänyt mainitsematta, kenen etuus on vakuutettu. Tämän vuoksi ei VSL 54 §:n 1 mom:n säännös tule sovellettavaksi. Näin ollen ei myöskään lainkohdassa oleva säännös, jonka mukaan vakuutus on voimassa jokaisen hyväksi, joka omistaa omaisuuden, tule sovellettavaksi.

Kiinteistövakuutukseen liittyvän oikeusturvavakuutuksen mukaan vakuutettuina ovat vakuutuksenottaja itse ja eräät muut edellä jo mainitut henkilöt. Vakuutettuna olemista ei ole sidottu kiinteistön omistukseen; ts. vakuutus ei ole voimassa kiinteistön omistajan hyväk- si, vaan vakuutuksenottajan sekä edellä mainittujen muiden henkilöi- den hyväksi. Kun vakuutusta ei ole sidottu kiinteistön omistamiseen, ei

myöskään VSL 54 §:n 2 mom:n säännös voi tulla sovellettavaksi, sillä se edellyttää tilannetta, jossa vakuutus on ollut ennen omistajanvaihdosta nimenomaan aikaisemman *omistajan* hyväksi voimassa. Jos kysymys on sellaisesta vakuutuksesta – niin kuin kiinteistövakuutukseen liittyvässä oikeusturvavakuutuksessa – joka ei ole kytketty henkilön omistaja-asemaan, ei vakuutus muutu esineen omistajanvaihdoksessa sellaiseksi, että vakuutetuksi tulisi esineen omistaja. Omistajanvaihdoksen jälkeenkin vakuutettuina ovat vakuutuksenottaja itse sekä edellä jo mainitut muut henkilöt mutta vain he.

Kiinteistövakuutukseen liittyvä oikeusturvavakuutus jää VSL 54 §:n 2 mom:n soveltamisalan ulkopuolelle myös sen jäljempänä autovakuutukseen liittyvän oikeusturvavakuutuksen kohdalla lähemmin selvitetävän perusteen nojalla, ettei oikeusturvavakuutus ole lainkohdassa tarkoitettu esinekohtainen vakuutus.

3. *Autovakuutukseen liittyvä oikeusturvavakuutus.* Autovakuutukseen liittyvän oikeusturvavakuutuksen ehtojen mukaan »vakuutettuja ovat autovakuutetun moottoriajoneuvon omistaja, haltija ja kuljettaja kukin tässä ominaisuudessa». Koska vakuutettuna on omistaja tässä ominaisuudessa, kytkeytyy autovakuutuksen oikeusturvavakuutus siis kiinteästi esineen omistusoikeuteen. Moottoriajoneuvon vaihtaessa omistajaa ei vakuutuksen ottanut myyjä ole enää esineen omistaja vaan omistajana on ostaja. Onko uusi omistaja tämän jälkeen oikeusturvavakuutuksen vakuutettu moottoriajoneuvon omistajana?

Kun autovakuutuksen oikeusturvavakuutuksessa vakuutettuna oleminen on tältä osin kytketty moottoriajoneuvon omistukseen, näyttäisi kysymyksessä olevan VSL 54 §:n 2 mom:n tarkoittama tapaus, jolloin »vakuutus on sopimuksen mukaan lakkaava omaisuuden siirtyessä toiselle». Lainkohtaa sovellettaessa on kuitenkin otettava huomioon se edellä säännöksen sisällön tarkastelun yhteydessä esitetty tulkinta, jonka mukaan lainkohta koskee vain esinevakuutusta eli tapausta, jolloin »försäkring tagits å gods». Oikeusturvavakuutusta ei autovakuutuksessakaan ole pidettävä tällaisena vakuutuksena, joka olisi »tagits å gods» (Vrt. myös Hoppu, Oikeusturvavakuutus (1972) s. 114), sillä tällaisella vakuutuksella tarkoitetaan esinevakuutusta, jonka korvaus määräytyy esineen arvon mukaan. Edellä VSL 54 §:n osalta esitettyjen näkökohtien nojalla autovakuutuksen oikeusturvavakuutuksessa ei ole kysymys sellaisesta vakuutuksesta, jota VSL 54 §:ssä tarkoitetaan eikä tällöin myöskään lainkohdan toisen momentin omistajanvaihdosta koskeva säännös tule sovellettavaksi autovakuutuksen oikeusturvavakuutukseen.

Omistajanvaihdos ja yhdistelmävakuutukset

Edellä VSL 54 §:n säännöstä selvitetessä todettiin, ettei lainkohta koske esimerkiksi vastuuvakuutusta, takuuvakuutusta tai luottovakuutusta, koska näitä ei voida pitää »försäkring å gods». Yhdistelmävakuutusten osalta on oikeuskirjallisuudessa esitetty kuitenkin käsityksiä, joiden mukaan esinevakuutukseen liittyvä vastuuvakuutus tai muu siihen verrattava vakuutus saattaisi siirtyä omistajanvaihdoksessa uudelle ostajalle.

Ks. *Hellner*, mt. s. 336 s »I andra avseenden, särskilt i vad gäller försäkrings giltighet till förmån för ny ägare, finns det däremot ej något principiellt hinder mot att tillämpa samma principer vid ansvarsförsäkring som vid sakförsäkring. En i fastighetsförsäkring ingående ansvarsförsäkring kan sålunda rättstekniskt likaväl som brandförsäkring gälla till förmån för ny ägare av den försäkrade fastigheten.

Med det tilltagande bruket av kombinerade försäkringar är det i hög grad naturligt att behandla ansvarsförsäkringsmomentet på samma sätt som övriga moment i den kombinerade försäkringen. I första hand måste det emellertid bero av en tolkning av avtalet om kombinerad försäkring om den däri ingående ansvarsförsäkringen skall gälla till förmån för ny ägare. Men även om icke avtalet ger direkt stöd härför, synes numera ansvarsförsäkringsmomentet vara så starkt sammanbundet med övriga moment i en kombinerad försäkring att det saknas skäl att i förhållande till ny ägare göra någon skillnad. Även när affärsförsäkring övergår till ny ägare av den försäkrade rörelsen, torde det i försäkringen ingående avbrottsmomentet gälla till förmån för förvärvaren på samma sätt som övriga moment. Därmed måste man emellertid också erkänna, att de idéer, på vilka den svenska lagens regler om försäkring av tredje mans intresse vilar, visat sig otillräckliga för att under nuvarande förhållanden motsvara behovet av att låta försäkring utan särskilt avtal gälla till förmån för annan än försäkringstagaren.»

Hellnerin kannanottoa pidättyvämpi on *Selmer* (mt. s. 103), joka lausuu:

»Tilsvarende problemer oppstår ved overdragelse av fast eiendom som er dekket ved kombinert forsikring. Kjøperen kan sannsynligvis ikke utnytte ansvarelementet i forsikringen innenfor 14-dagers fristen. Resultatet er ikke helt godt, men det må antakelig en vilkårsendring til dersom kjøperen skal beskyttes i denne relasjon».

Ongelmalla on merkitystä lähinnä autovakuutukseen liitetyn oikeusturvavakuutuksen osalta, koska siinä oikeusturvavakuutus on osittain liitetty moottoriajoneuvon omistaja-asemaan. Koti- ja huvilavakuutuk-

sen sekä kiinteistövakuutuksen oikeusturvavakuutuksen kohdalla ongelmaa ei synny, koska ne on kytketty tiettyihin henkilöihin eikä esineen omistaja-asemaan.

Vaikka edellä Hellnerin esityksessä mainittujen näkökohtien perusteella voidaan osoittaa perusteita siihen, että moottoriajoneuvon omistaja-asemaan liittyvä oikeusturvavakuutus siirtyisi moottoriajoneuvon omistajanvaihdoksessa ajoneuvoa koskevien esinevakuutusten ohella uudelle omistajalle, ei tätä siirtymistä voida lainkohdan sisällöstä edellä esitettyjen näkökohtien vuoksi perustaa VSL 54 §:n 2 mom:n säännöksen. Lainkohtaa säädettyäessä ei ole lainkaan pidetty silmällä yhdistelmävakuutuksia, vaan yksinomaan esinevakuutusta. Oikeusturvavakuutuksen siirtyminen voi omistajanvaihdoksessa tapahtua – niin kuin esim. kiinteistövakuutukseen liittyvä vastuuvakuutus Hellnerin ja Selmerin edellä esitettyjen mielipiteiden mukaan – vain vakuutusehtoihin otettujen määräysten perusteella.

Omistajanvaihdosta koskevien vakuutusehtojen tarkastelua

Edellä on omistajanvaihdosta tarkasteltu VSL 54 §:n 2 mom:n taustaa vasten jättämällä syrjään vakuutusehtoihin sisältyvät omistajanvaihdosta koskevat ehdot. Tällainen omistajanvaihdosta koskeva ehto sisältyy niin koti- ja huvilavakuutuksen, kiinteistövakuutuksen kuin autovakuutuksenkin ehtoihin. Koti- ja huvilavakuutuksen sekä kiinteistövakuutuksen oikeusturvavakuutuksen osalta ei tällä ehdolla ole merkitystä, koska oikeusturvavakuutus ei niissä ole sidottu esineen omistusoikeuteen vaan tiettyihin vakuutettuina oleviin henkilöihin. Autovakuutukseen liitetyn oikeusturvavakuutuksen osalta asia on sitä vastoin toisin, koska siinä vakuutettuna on – niin kuin edellä on jo useassa yhteydessä todettu – moottoriajoneuvon omistaja tässä ominaisuudessa.

Autovakuutuksen 34.4 kohtaan sisältyi 31. 5. 1984 asti näin kuuluva omistajanvaihdosta koskeva ehto:

»Vakuutus lakkaa vakuutuksen kohteen omistusoikeuden siirryessä toiselle, ei kuitenkaan osamaksulla myydyn ajoneuvon haltijan muuttuessa omistajaksi. Vakuutuksenottajaa lähinnä seuraavalla omistajalla on, jos vahinko sattuu 14 päivän kuluessa omistusoikeuden siirrosta, oikeus korvaukseen, jollei hänellä ole oikeutta siihen itse ottamansa vakuutuksen perusteella.»

Lisäksi ehdossa oli säännös osamaksulla myydyn ajoneuvon haltijan muuttumisesta omistajaksi.

Selostettu säännös muistuttaa läheisesti sanamuodoltaan VSL 54 §:n 2 mom:n säännöstä. Tämän vuoksi on lähellä ajatus, että selostettua 34.4 kohdan omistajanvaihdosta koskevaa ehtoa ei voitaisi soveltaa oikeusturvavakuutukseen, koska näin ei voitu tehdä myöskään VSL 54 §:n 2 mom:n osalta. Ongelma ei ole kuitenkaan näin yksinkertainen.

VSL 54 §:n 1 ja 2 momentti muodostavat kokonaisuuden. Kun on otettu esinevakuutus ilmoittamatta, kenen hyväksi se on voimassa, se on voimassa mm. omistajan hyväksi. Kun sellainen esine, jonka osalta on voimassa esinevakuutus omistajan hyväksi, vaihtaa omistajaa, tulee sovellettavaksi saman lainkohdan toinen momentti. Tämä toinen momenttikin koskee siis esinevakuutusta eli »försäkring å gods». VSL 54 §:n 2 mom:n säännöksen sisältö siinä tarkoitetun vakuutuksen osalta saa siis sisältönsä lainkohdan ensimmäisen momentin perusteella. Koko 54 § koskee, niin kuin edellä on esitetty, vain esinevakuutusta, jolla tarkoitetaan vakuutusta, jossa korvaus määräytyy esineen arvon perusteella.

Tarkasteltaessa autovakuutusehtoihin sisältynyttä edellä selostettua omistajanvaihdosta koskevaa kohtaa sen voidaan havaita muodostavan oman erillisen kokonaisuuden ilman, että ehto olisi kytketty johonkin muuhun ehtoon, joka osoittaisi omistajanvaihdoskohdalla tarkoitetun vain esinevakuutuksia. Autovakuutusehtojen edellä selostettu kohta ei ollut siis samassa asemassa kuin VSL 54 §:n 2 momentti, joka liittyy edellä esitetyllä tavalla saman lainkohdan ensimmäiseen kappaleeseen. Autovakuutuksen 34.4 kohdan omistajanvaihdosehto oli lisäksi sijoitettu systemaattisesti siten, että se näytti koskevan kaikkia ehdoissa ennen sitä mainittuja vakuutuksia eli siis myös oikeusturvavakuutusta. Ehto oli myös sanamuodoltaan siinä mielessä yleisluonteinen, että sitä ei ole kytketty pelkästään esinevakuutukseen, vaan sanamuodon mukaan sellaisena vakuutuksena, josta vakuutuksenottajaa lähinnä seuraavalla omistajalla on oikeus saada 14 päivän kuluessa omistusoikeuden siirrosta korvaus, saattaa tulla kysymykseen myös oikeusturvavakuutus.

Toisaalta on autovakuutusehtojen 34.4 kohdan sanamuotoa tarkasteltaessa otaksuttavissa, että vakuutusehtoihin oli tarkoitus kopioida VSL 54 §:n 2 mom:n säännös. Kun VSL 54 §:n 2 momentti koskee vain esinevakuutusta, on tältä pohjalta osoitettavissa perusteita sille, että 34.4 kohta olisi koskenut sekin vain moottoriajoneuvon esinevakuutuksia.

Harkittaessa edellä esitettyjen eri suuntiin vaikuttavien perusteiden merkitystä on tulkinnan pohjaksi otettava edellä yhdistelmävakuutusten

yhteydessä esitetyt näkökohdat. Niiden mukaan ei ole mitään periaatteellista tai vakuutusteknistä estettä antaa yhdistelmävakuutuksissa uudelle omistajalle oikeutta saada hyväkseen yhdistelmän eri vakuutukset VSL 54 §:ssä tarkoitettua esinevakuutusta laajemmin. Siirtyvätkö myös muut yhdistelmävakuutuksen vakuutukset kuin siihen sisältyvät esinevakuutukset omistajanvaihdoksessa uudelle omistajalle, on ehtojen tulkintakysymys. Vaikka autovakuutusehtojen 34.4 kohdan omistajanvaihdosta koskevalla ehdolla oli saatettu tarkoittaa vain sellaisia tapauksia, jotka on säännelty VSL 54 §:n 2 mom:ssa, on ehto tässä suhteessa epäselvä. Jos omistajanvaihdosta koskeva ehto olisi tahdottu rajoittaa koskemaan vain autovakuutukseen sisältyviä edellä mainittuja esinevakuutuksia, olisi tämä voitu nimenomaisesti omistajanvaihdosehdossa todeta. Kun näin ei ole tehty ja ehto oli sijoitettu kaikkien autovakuutuksen käsittämien vakuutusten jälkeiseen ehtojen osaan, käsitti ehtojen 34.4 kohdan omistajanvaihdosehto myös oikeusturvavakuutuksen. Näin ollen moottoriajoneuvon lähinnä vakuutuksenottajaa seuraavalla omistajalla oli, jos vakuutustapahtuma sattui 14 päivän kuluessa omistusoikeuden siirrosta, oikeus saada korvaus myyjän oikeusturvavakuutuksen perusteella.

Autovakuutuksen vakuutusehtoja on kuitenkin 1. 6. 1984 lukien omistajanvaihdoksen osalta muutettu. Omistajanvaihdosehto sisältyy voimassa olevien autovakuutusehtojen 64.4 kohtaan, joka kuuluu:

»Vakuutus lakkaa vakuutuksen kohteen omistusoikeuden siirtymässä toiselle, ei kuitenkaan osamaksulla myydyin ajoneuvon haltijan muuttuessa omistajaksi. Muusta kuin oikeusturvavakuutuksesta vakuutuksenottajaa lähinnä seuraavalla omistajalla on, jos vahinko sattuu 14 päivän kuluessa omistusoikeuden siirrosta, oikeus korvaukseen, jollei hänellä ole oikeutta siihen itse ottamastaan vakuutuksesta.»

Omistajanvaihdosehtoa on siis 1. 6. 1984 lukien muutettu siten, että uudella omistajalla ei enää ole oikeutta saada hyväkseen myyjän oikeusturvavakuutukseen perustuvaa oikeusturvaetua. Ehto on sanamuotonsa osalta tässä suhteessa selvä, mutta sen osalta syntyy ongelma, onko ehto vakuutussopimuslain mukaan pätevä. VSL 54 §:n 2 momentti on nimittäin – toisin kuin lainkohdan 1 momentti – pakottava. Vakuutusehdoin ei voida 'määrätä', että uusi omistaja ei saisi myyjän vakuutuksen nojalla korvausta, jos vahinko sattuu 14 päivän kuluessa omistajanvaihdoksesta. Pakottavuus koskee kuitenkin vain niitä vakuutuksia, joita lainkohdassa säädellään eli – niin kuin edellä on jo useasti todettu – esinevakuutuksia. Autovakuutukseen liittyvä oikeusturvavakuutus ei ole esinevakuutus, jossa vakuutuksen sisältö määräytyisi

Omistajanvaihdoksen merkitys oikeusturvavakuutuksessa

vakuutetun esineen arvon perusteella. Tämän vuoksi VSL 54 §:n 2 mom:n pakottava säännös ei koske oikeusturvavakuutusta, vaan sen asemasta voidaan omistajanvaihdoksessa autovakuutusehtojen 64.4 kohdan osoittamalla tavalla vakuutusehdoissa sopia.